

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України.
URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Економічний механізм функціонування аграрного ринку України в сучасних умовах / Ю.О. Лупенко, І.А. Сало, С.Г. Черемісіна, Н.Г. Копитець, І.В. Свиноус, М.В. Клименко; за ред. І.А. Сало. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2023. – 196 с.

УДК 635.1/.2/.3-028.71

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ОВОЧІВ «БОРЩОВОГО НАБОРУ» (ОГЛЯД ТЕНДЕНЦІЙ)

Сич З.Д., Кубрак С.М.

Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Київська обл., Україна
e-mail: svitlana.kubrak@btsau.edu.ua

Українські аграрії у 2023 році виростили 29 млн т овочів. Зокрема, найбільше картоплі – 21,2 млн. т, а також: помідорів – 1,4 млн т, капусти – 1,3 млн т, цибулі – 877 тис. т, моркви – 810 тис. т, буряка – 766 тис. т, огірка – 681 тис. т, інших овочів – 1,3 млн т [4]. До овочів «борщового набору» традиційно відносять картоплю, капусту, буряк, цибулю та моркву. Іноді в цьому списку ще розглядають помідор. В Україні цей сортимент 2023 р. восени, порівняно з цінами літа, подешевшав на 48%. Зменшення вартості продукції овочів восени, як і передбачуване в майбутньому зростання взимку – це сезонні явища. Хоча, порівняно з осінню 2022 р., ціни 2023 р. також значно знизилися. Фахівці й аналітики упевнені, що за рік ситуація змінилася завдяки гарному врожаю і зростанню обсягів виробництва овочевої продукції на Заході України [1].

Овочівництво України зазнало втрат через війну. Істотно постраждали овочеві господарства Херсонщини, Миколаївщини, Донеччини та Луганщини, де вирощували значну частину овочів. А кілька місяців тому побоювалися, що підтоплення Херсонщини, спричинене підривом дамби Каховської ГЕС, та зникнення Каховського водосховища призведуть до відчутного здорожчання

овочів в Україні. Однак, в Міністерстві аграрної політики цю інформацію спростовували ще влітку. А восени 2023 р. вона підтвердилася – на ринку спостерігали очевидне зниження цін, а за деякими позиціями майже вдвічі [3, 4].

В умовах відсутності на ринку продукції з регіонів, на які вплинула війна, сьогодні не відчуваємо дефіциту по жодному із складових «борщового набору». Врожайність цих культур зросла на 10-15 %.

Цибуля та морква є рекордсменами із зниження цін овочевих культур. Восени ціна їх була у 2,5 рази дешевше, ніж у жовтні 2022-го. У 2023 р. в Україні площа, яку займала цибуля складала 48,2 тис. га, а морква – 40,6 тис. га. Порівняно з 2022 р., експерти Інституту овочівництва та баштанництва НААН відзначають ріст посівних площ, відповідно на 8,1 % та 6,1%. Великі площі під морквою спостерігали у Волинській, Київській та Дніпропетровській області. Рекордсменами за посівами цибулі були Дніпропетровська, Вінницька, Київська, Миколаївська та Черкаська [2].

Потреба в імпорті цибулі в 2023 р. відсутня завдяки розширенню масштабів промислового вирощування. У 2022 р. ціни на цибулю в нашій країні зросли до рекордного рівня – понад 40 грн/кг. Це було пов'язано з повномасштабною війною, завдяки чому частина українських полів, де вирощували цибулю, опинилися на окупованих територіях, а імпортна продукція стала дорожчою через ускладнену логістику. Схожа ситуація була і з морквою, висока ціна на яку трималася ще на початку літа [1, 3].

У 2023 р. врожай цибулі був високим, а пропозиція перевищувала попит. Окрім того, багато фермерів, які не мають належного обладнання для зберігання врожаю, змушені були продавати його, щоб не втратити за низькими цінами.

Експерти не можуть точно прогнозувати, якою буде ціна цибулі в найближчі місяці. На це впливатиме низка факторів, зокрема, чи сповільниться зростання цін на паливо, яке є важливим елементом логістичних витрат виробників.

Серед лідерів по вирощуванню капусти належне місце відіграла Київщина та Дніпропетровщина. Чверть від загальної кількості врожаю капусти виростили у Львівській області. Очікується, що ціни на капусту будуть зростати через зниження пропозиції навесні 2024 р. Загальна площа посівів у 2023 р. сягнула аж 61,5 тис.

га, що порівняно з 2022 р. більше лише на 1,7%. Фермери отримали високу врожайність, але прибутковість цієї культури, порівняно з минулим роком, значно нижча [2].

Чимало дрібних господарств цього року продавали капусту прямо з поля, адже оптова ціна 2023 р. порівняно з 2022 р. знизилася в два рази. У 2022 р. оптова закупівля була на рівні 11 грн/кг, у 2023 р. – 4,5 грн/кг. Але ситуація з рентабельністю і прибутковістю різна. Проблема в тому, що дрібному фермеру пробитися на ринок тендерів і державних закупівель нереально, а от великі компанії можуть мати гарну ціну і прибутковість.

Площа під картоплею в Україні у 2023 р. склала 1,2 млн га. Порівняно з 2022 р. вона зросла лише на 2%. Серед областей-лідерів спостерігаємо такі: Харківська та Дніпропетровська. Ця овочева культура стала єдиною культурою у «боршовій групі», по якій зафіксовано зростання цін. Найбільше це зумовлено сезонним фактором. За свідченням фермерів, немає жодних передумов для хвилювань у питанні імпорту, адже останні два роки погодні умови були надзвичайно сприятливими для підвищення врожаю картоплі.

Щодо прибутковості картоплі потрібно відмітити, що кожного року вона різна. Підвищення урожайності в деяких фермерів впродовж 2023 р. спостерігали за рахунок впровадження сучасної системи зрошення. За таких умов господарствам вдалося зібрати врожаю більше на 10-12 т/га. У середньому цей показник складав 40-45 т/га.

Столового буряка у 2023 р. посіяли 35,4 тис. га. Порівняно з 2022 р. площі під цією культурою зросли на 7%. Найбільше столового буряка вирощували у Дніпропетровській, Вінницькій та Львівській областях. Ціна за один кілограм в листопаді складала 7,5 грн. Здешевлення коренеплодів столового буряка експерти відмічають в 2023 р. на 20%. Очікується, що вони будуть зростати навесні 2024 р. через зменшення пропозиції [1, 2].

Отримання сталих врожаїв столового буряка із високою якістю коренеплодів залежить від обраного сорту, чи гібрида, погодних умов, ґрунтів та дотримання технології вирощування. Більшість фермерів відмічають цьогорічний гарний врожай. Особливо висока врожайність характерна для великих господарств. Вони можуть зберігати овочі до вигідної ціни.

Важливу роль у стабільності ринку відіграє наявність сховищ для зберігання врожаю. У будь-якому випадку, маючи сучасне овочесховище, взимку виробник матиме змогу продати вирощену продукцію дорожче. Та дрібні фермери, зазвичай, не мають змоги побудувати власне. А ідея про державну мережу овочесховищ поки що лишається мрією.

Значна частина складських приміщень для зберігання овочів в осінньо-зимовий період знаходилися на Півдні України. Ці території зараз окуповані, або там ведуться відкриті бойові дії. У цих сховищах, переважно зберігали капусту, цибулю та моркву. Що ж стосується картоплі, то її зберігають в основному у північних, центральних та західних регіонах.

Однак, не всю продукцію закладають у сховища. Іноді через брак відповідних приміщень, або через низьку якість овочів. Часто через недотримання вимог і технологій виробники в першу чергу продають ту продукцію, яка має низьку якість.

Отже, вирощування овочів «борщового набору» потребує значних коштів, кваліфікованих спеціалістів, ринків збуту та спеціалізованих овочесховищ. Чимало проблем повинні вирішити держава та уряд, які мають підтримати дрібного фермера. Вони на сьогодні важко виживають через підвищення цін на насіння, добрива, логістику тощо, які впливають на дотримання елементів технології та врожайність. Огляд тенденцій свідчить, що «борщова група» повинна зберігати лідерство у виробництві овочів впродовж воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Не зважаючи на знищення агросектору Херсонщини: в Україні овочівництво досягло довоєнного рівня. AgroPolit.com. 2024. 11 січ. URL: <https://agropolit.com/news/27382-ne-zvajayuchi-naznischennya-agrosekto...>
2. Овочі «борщового набору» в Україні: дефіциту не очікується, проте імпорт можливий. Kurkul. 2023. 6 груд. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1523-ovochi-borschovogo-naboru-v-ukrayi...>
3. Сич З. Д. Проблеми вирощування овочів в Україні під час війни / З.Д. Сич, С.М. Кубрак, Л.А. Шубенко // Теоретичні і практичні аспекти розвитку галузі овочівництва в сучасних умовах

[тези доповідей] Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції (25 травня 2023 р., сел. Селекційне Харківської обл.) / Інститут овочівництва і баштанництва НААН. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2023. С.178-181.

4. У цьому році фермери зібрали 29 млн тон овочів. У лідерах Житомирщина та Дніпропетровщина / ь Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2023. 22 лист. URL: <https://minagro.gov.ua/news/u-comu-roci-fermeri-zibrali-29-mln-tonn-ovo....>

УДК 633.11:581.48:632.9

ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ПЕРЕДПОСІВНОЇ ОБРОБКИ ПРОТРУЙНИКАМИ ТА МІКРОДОБРИВОМ

Сіроштан А.А., Заїма О.А., Каліцінська О.Б.

Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН

с. Центральне, Київська обл., Україна

e-mail: oleksii.zaima@ukr.net

e-mail: ekonomistmip@ukr.net

Ключові слова: *пшениця м'яка озима, захист, передпосівна обробка, схожість, мікродобриво.*

В умовах значного скорочення асортименту вирощуваних видів рослин, широкого використання генетично однорідних сортів та застосування високих доз азотних добрив відбувається руйнування або пригнічення механізмів саморегуляції та гомеостазу агробіогеоценозів. Внаслідок таких дій відчутно погіршується фітосанітарна ситуація, оскільки посилюється накопичення ґрунтової інфекції і сприйнятливість рослин до патогенів, зростає ураження кореневими гнилями, збільшуються масштаби насінневої інфекції. В цілому техногенно-інтенсивні системи землеробства значно посилюють небезпечність заселення агроєкосистем і ландшафтів шкочочинними видами, а відповідно і їх залежність від застосування пестицидів [1]. Протруйники мають за мету захистити насіння від